

ULUSLARARASI SENDİKAL HAREKETTE GELİŞMELER

■ Yıldırım KOÇ

I. SUNUŞ

ÜRETİMİN boyutlarının büyümesi ve dünya düzeyinde yayılması, ulaştırma ve iletişim teknolojisinin gelişmesi ve kapitalist dünyada sermayenin ulusötesi bir nitelik kazanması, işçi hareketinin uluslararası ve ulusötesi düzeylerde örgütlenme eğilim ve pratiğinde değişikliklere yol açıyor. Ayrıca, siyasal ve ideolojik düzeylerde bazı gelişmeler de, bu örgütlenmelerin tarihlerini belirlemede önemli oluyor.

Bu yazı, uluslararası işçi örgütlenmelerinin bir kısmında son yıllarda ortaya çıkan tavrı değişikliğini sergilemeyi ve bu değişikliklerin dayandığı maddesel ve tinsel temeli tarihsel bir yaklaşım içinde irdelemeyi amaçlıyor.

II. I. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİNDE ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN OLUŞUMU

Çağdaş devletler oluşup, bu ülkelerde işçi örgütleri kurulduğunda iki eğilim belirdi: Ülke düzeyinde işçi hareketinin birliğinin sağlanması; uluslararası düzeyde aynı meslekten işçiler ve genel olarak işçiler arasında ilişki kurulması, bu ilişkinin haberleşmeden dayanışmaya, dayanışmadan ortak eyleme ve ulusötesi düzeyde aynı yapının parçaları olarak örgütlenmeye dönüşmesi.

Genellikle ülke içi örgütlenmelerde nitelikli işçiler meslek ilkesine dayalı sendikalarla başı çektiler. Dizgiciler, duvarcılar, makinistler, mücellitler, taş işçileri, çizmeciler, 38

eldivenciler vb. ulusal düzeyde ayrı ayrı örgütler oluşturdular. Her ülkedeki bu tür örgütler bir taraftan bulunduğları ülkelerde ulusal merkezler oluştururken, diğer taraftan uluslararası düzeyde belirli örgütlenmelere gittiler. Örneğin İsveç Sendikalar Konfederasyonu 1898 yılında, Norveç Sendikalar Konfederasyonu 1899 yılında, Danimarka Sendikalar Konfederasyonu 1898 yılında, Almanya'da İşçi Kardeşliği Grubu 1848 yılında, İngiltere'de Sendika Kongresi 1868 yılında, ABD'de Emek Şovalyeleri Örgütü 1869 yılında, Fransa'da Genel Emek Konfederasyonu 1895 yılında kuruldu.

Çeşitli ülkelerde oluşan sendikalar ve ulusal sendikal merkezler, işçilerin kapitalizmin sonuçlarına karşı duydukları tepkileri çeşitli amaçlar ve biçimlerle formüle ediyor ve değişik araçlarla şu ya da bu ölçüde çözüm arıyorlardı. Sorunlar genellikle ulusal düzeydeydi. Hatta çeşitli ülkelerin egemenleri arasındaki çıkar çatışmaları işçilere de yansıyorlardı. Özellikle İngiltere'de gönenen, İngiliz İmparatorluğu'nun sömürge sisteminden İngiliz işçilerinin de bir pay almasıydı.

I. Dünya Savaşı'ndan önceki dönemde işçileri uluslararası ilişkiye zorlayan iki neden vardı:

1- Maddesel nedenler: Uluslararası işçileri hareketleri küçümsenmeyecek boyuttaydı ve sık sık da grev kırcılığında kullanılıyorlardı. Bir ülkeden bir meslek sahibinin başka bir ülkede meslektaşlarından yardım görebilmesi ve grev kırcılığına engel olunması, uluslararası düzeyde meslek örgütlenmelerini gündeme getirdi.

2- İdeolojik nedenler: 19. yüzyılda özellikle Fransa ve Almanya'da işçi hareketine kapitalizme temelden karşı olduklarını ileri sürenler (Marksistler ve anarşistler) hakimdi. Marksizm de, anarşizm de enternasyonalistti.

Uluslararası sendikal örgütlenmede ilk örneklerde siyasetle çok yakın bir içicilik gözleniyor. Bir taraftan siyasal partilerle birlikte sendikalar uluslararası örgütlerde biraraya gelirken, diğer taraftan aynı meslekten işçilerin oluşturduğu sendikalar, uluslararası meslek sekreterliklerinde sosyal demokrat siyasal kitle partileri ile çok yakın bir birliği içinde etkinlik gösteriyordu.

Çeşitli mesleklerden işçilerin uluslararası meslek sekreterlikleri oluşturmaları, tarihsel olarak, siyasal kitle partileri ile sendikaların birlikte uluslararası örgütler kurmalarını izledi. Bu tarihsel sıra, uluslararası örgütlenmelerde bu dönemde ideolojik ve politik etkilerin oldukça önemli olduğunu gösteriyor.

Önce siyasal - sendikal örgütlenmeleri, sonra uluslararası meslek sekreterliklerini kısaca ele alalım.

A. Sendikal - Siyasal Örgütlenmeler

19. yüzyılda uluslararası düzeyde ilk önemli işçi örgütlenmesi, Uluslararası İşçi Derneği'dir.

Uluslararası İşçi Derneği (I. Enternasyonal) 28 Eylül 1864 günü Londra'da kuruldu. Kurulmasında Fransız ve İngiliz sendikacılarının önemli rolü oldu. Bu örgütlenme ağırlıklı Avrupa'daki sendikaların ve siyasal partileri içeriyordu. Uluslararası İşçi Derneği'nin en önemli özelliği, siyasal kitle partileri ile sendikaların aynı üst örgütlenmede biraraya gelmeleriydi. Örgüt, ideolojik-politik tartışmaların arenası durumundaydı. 1872 yılında örgütün merkezi Londra'dan New York'a taşındı ve 1876 yılında da Uluslararası İşçi Derneği dağıldı.

Siyasal kitle partileri ile sendikaların ortak ikinci örgütlenmesi, 1889 Temmuz'unda Paris'te kurulan II. Enternasyonal'dir. Birinci Enternasyonal'de özellikle kuruluşta anarşizmin ve Fabianlığın önemli etkisi olmuştur. Sosyalistlerin ön plana çıkması ancak kuruluşun sonradan gerçekleşmişti. II. Enternasyonal'de ise daha kuruluşta sosyalist partiler ve onların denetimindeki sendikalar büyük çoğunlukta idi. II. Enternasyonal de ağır-

likla Avrupa ile sınırlı bir çalışma yürüttü. Ekonomik, ideolojik ve siyasal mücadeleler aynı üst örgüt tarafından yönetilmeye çalışıldı. II. Enternasyonal 1914 yılında zayıfladı. Sendikalar bu örgütlenmeden koptu. Siyasal ve sendikal örgütlenme aynı üst örgütlerde sürdürüldü.

Siyasal ve sendikal örgütlenme 1919 yılında III. Enternasyonal'in kuruluşunda da birlikteydi. Ancak siyasal partiler kitlesel örgüt olmaktan çıkıp, kadro örgütlenmesi niteliğini kazanmışlardı. Bu birliktelik uzun sürmedi. 1921 yılında Profintern (Kızıl Sendikalar Enternasyonal) kurulunca, siyasal partiler III. Enternasyonal'de, sendikalar Profintern'de örgütlenir oldular.

B. Uluslararası Meslek Sekreterlikleri

II. Enternasyonal'in kuruluş yılı olan 1889'dan başlayarak uluslararası meslek sekreterlikleri oluşmaya başladı. Önce Paris'te şapkaacılar örgütlendi. Daha sonra sigara işçilerinin, tütün işçilerinin, ayakkabıcıların, madencilerin, metal işçilerinin, cam işçilerinin, dizgicilerin, terzilerin, demiryolu işçilerinin, dokuma işçilerinin, basım işçilerinin ve diğer mesleklerdeki işçilerin uluslararası meslek sekreterlikleri oluştu. 1914 yılına gelindiğinde, 33 uluslararası meslek sekreterliği etkinlik gösteriyordu.

Uluslararası meslek sekreterlikleri bu dönemde sosyal-demokratların denetiminde altındaydı, ancak tüm çabalarına karşın, haberleşme ve bilgi aktarma merkezleri olmanın ötesine pek gidemediler. Meslek esasına dayalı sendikaların işkolunda çalışan çeşitli mesleklerden işçileri örgütleyen işkolu (endüstri) sendikalarına dönüşmesiyle birlikte, I. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası meslek sekreterlikleri nitelik olarak uluslararası işkolu federasyonlarına dönüştü.

III. I. DÜNYA SAVAŞI SONRASI BÖLÜNME

19. yüzyılın ikinci yarısında kapitalizmin sonuçlarına tepki gösteren işçilerin, kapitalizmin bütünlüğüne ve kurulu düzene karşı olan ideolojik-siyasal hareketlerle yakın bağ kurması ve bu hareketlerin programlarını benimsemesi, kurulu düzenden yana olanların da işçi hareketine eğilmelerine neden oldu. 19. yüzyılın sonlarına doğru, işçi hareketini denetim altında tutmak ve kurulu düzene temelden karşı akımların bağlaşığı olmaya itme-

mek için, işçi hareketini düzenleyecek şekilde işleyecek bazı sendikalarda ve yan örgütlerde örgütlenme girişimleri ortaya çıktı. Bazı işverenler kendi güdüm ve destekleri altında sendikalar oluşturdular. Ancak bu konuda büyük boyutlu ve yaygın girişim Vatikan'dan geldi. Vatikan'ın uluslararası örgütlenmesi temelinde bir Hıristiyan sendikacılık hareketi anti-sosyalizm temelinde merkezi bir biçimde örgütlendi. Hıristiyan sendikacılık hareketi, sosyalist hareketin işçi hareketi üzerindeki etkinliğinin ilk rakibi oldu.

İkinci önemli bölünme, sosyalizm cephesindeki bölünmeden kaynaklandı. I. Dünya Savaşı öncesindeki yıllarda II. Enternasyonal içinde, çıkması beklenen uluslararası savaş konusunda takınılacak tavıra ilişkin görülen ayrılıklar, bazı temel ayrılıkların ilk habercisiydi. Bu ayrılıklar 1917 - 1920 döneminde derinleşti ve düşmanca bir tavra büründü. Bu ideolojik-siyasal bölünme, işçi hareketine de yansdı. Avrupa işçi hareketinin kurulu düzene temelden karşı olma ve demokratiklik geleneğinin, kurulu düzene temelden karşı olma bölümünü Profintern, demokratiklik geleneğini ise Uluslararası Sendikalar Federasyonu (IFTU) sürdürdü.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra ulusal işçi merkezlerinin uluslararası düzeyde örgütlenmesinde önemli adımlar atıldı. Ancak bu gelişme, uluslararası işçi hareketinin yukarıda ele alınan gelişmelere bağlı olarak bölünmesiyle birarada gelişti.

A. Uluslararası Sendikalar Federasyonu

Ulusal işçi merkezlerinin uluslararası düzeyde ilk bağlantısı 1903 yılında Uluslararası Sendikalar Sekreterliği (ITUS) ile gerçekleşti. ITUS bir haberleşme merkezi olmanın ötesine geçemedi. Ancak 1913 yılında kurulan Uluslararası Sendikalar Federasyonu'nun (IFTU) oluşmasında önemli katkılan oldu.

IFTU 1913 yılında kuruldu. Ancak I. Dünya Savaşı nedeniyle çalışmalarına ara verdi. Yeniden örgütlenme etkinlik göstermeye başlaması 1919 yılında Amsterdam'da toplanan kongresinde mümkün oldu. (Amsterdam Kongresi'nin önemi nedeniyle bu örgüte Amsterdam Enternasyonal de denir.) Amsterdam Kongresi'ne Avusturya, Belçika, Çekoslovakya, Danimarka, Fransa, Almanya, İngiltere, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, İspanya, İsveç, İsviçre ve ABD'deki 17,7 milyon işçiyi temsil eden sendikalar katıldı.

IFTU tüzüğüne göre, örgütün amaçları arasında, "Tüm ülkelerdeki sendika örgütleri arasında bağlan geliştirerek uluslararası işçi sınıfının birliğini sağlamak... Tüm savaşları önlemek ve gericilikle savaşmak" vardı.

IFTU'nun kuruluş kongresinde, Müttefik Hükümetlerin Sovyet Rusya'ya ve Macaristan'a uyguladığı ambargonun lanetlenmesi karar alındı, işçilerin tüm çabalarının üretim araçlarının toplumsallaştırılmasını amaçlaması istendi. IFTU'nun karar ve eylemleri arasında, Sovyetler Birliği ile savaşan Polonya'ya silah sevkiyatını boykot etmek ve 1921-1923 döneminde açlık çeken Sovyetler Birliği'ne yardım örgütlemek de vardı.

IFTU 1929 yılına kadar ağırlıklı Avrupa işçilerinin bir örgütü olarak kaldı. 1924-1930 döneminde bağlı örgütlerdeki üye sayısı 13,7 milyon dolayındaydı. 1930-1939 döneminde ABD'den AFL (Amerikan İşçi Federasyonu) ile Yeni Zelanda, Çin, Mısır, Güney Batı Afrika ve Mozambik'ten işçi örgütleri IFTU'ya üye oldu. 1939 yılında IFTU yaklaşık 20 milyon işçiyi temsil ediyordu.

IFTU, 1919-1945 döneminde Avrupa işçi hareketinin demokratik geleneğini temsil etti. Yönetimi demokratik-sosyalist nitelikte kaldı. IFTU'nun uluslararası düzeyde iki rakibi vardı: Uluslararası Hıristiyan Sendikaları Federasyonu ve Kızıl Sendikalar Enternasyonal.

B. Uluslararası Hıristiyan Sendikaları Federasyonu

Uluslararası Hıristiyan Sendikalar Federasyonu, 19. yüzyılın son yıllarında Avrupa'da çeşitli ülkelerde sosyalist sendikalara karşı oluşturulan Hıristiyan sendikalarının uluslararası düzeydeki örgütlenmesi olarak 1920 yılında kuruldu. 1920 yılında 10 ülkeden 3,5 milyon işçi örgüt yapısı içindeydi. Örgütün yayınladığı İlkeler Bildirgesi'nde adalet, yardım ve kardeşlik ideali vurgulanıyor, sınıflar arasında "sistematik işbirliği" savunuluyordu.

Uluslararası Hıristiyan Sendikalar Federasyonu'nun temsil ettiği işçi sayısı 1925 yılında 1,8 milyona düştü. 1932 yılında 2,4 milyon işçi vardı. Ancak Nazilerin Almanya'da yönetime gelmesi ve Avusturya'yı işgalleri, 1 milyon dolayında işçiyi temsil eden üye örgütlerin kapanmasına neden oldu.

C. Kızıl Sendikalar Enternasyonalı

Kızıl Sendikalar Enternasyonalı (Profintern) ise 1921 yılında Moskova'da toplanan komünist ve anarko-sendikalist sendikalarca kuruldu. Bu örgüt, Uluslararası Çalışma Örgütü, Uluslararası Sendikalar Federasyonu (IFTU) ve sendika reformizmi ile mücadele edilmesi ve komünizmin kurulması için çalışılması gerektiğini savunuyordu.

1921 yılı sonunda anarko-sendikalist sendikaların büyük bir kısmı Profintern'den ayrıldı. 1927 yılında 12-13 milyon işçinin Profintern'e bağlı örgütlere üye olduğu bildiriliyordu.

Profintern'in IFTU'ya karşı tavrı, siyasal bazı değişikliklere bağlı olarak, 1935 yılında değişti. Profintern, sendika birliğinin sağlanması için 1935 yılında bir çağrı yaptı. 1937 yılında da IFTU ile görüşmelere başladı. Ancak görüşmelerden somut bir sonuç alınmadan II. Dünya Savaşı başladı.

Ç. 1919 - 1939 Dönemi Değerlendirmesi

Özetle, 1919 - 1939 döneminde

şu gelişmeler oldu:

1- Siyasal partilerle sendikalar aynı uluslararası örgütler oluşturdu, ancak siyasal-ideolojik farklılıklar farklı uluslararası örgütlenmelere neden oldu. Almanya, İtalya ve Japonya'daki siyasal gelişmeler ve yönetimlerin sendikalara karşı olumsuz tavırları, temel siyasal hak ve özgürlüklerin korunması temelinde uluslararası bir birlik sağlayamadı.

2- II. Dünya Savaşı öncesinde az gelişmiş ülkelerde işçi hareketi kısıtlı olarak gelişti. Bunun en önemli nedenleri şunlardır:

a) Az gelişmiş ülkelerde mülksizleşme süreci önemli ölçüde yaşanmadan genellikle demiryolu, liman, madencilik, kamu hizmetleri, elektrik, havagazi, su işleri ile bazı durumlarda tarımda işçiler çalışmaya başladı. Endüstride işçi sayısının ve oranının azlığı ve yeterince mülksizleşmeme, bu ülkelerde işçi hareketini görece olarak zayıflattı.

b) Az gelişmiş ülkelerin bir bölümünde işçi hareketleri ulusal bağımsızlık mücadelesine katıldı. Avrupa işçi hareketi II. Dünya Savaşı öncesinde ulusal kurtuluş mücadelelerine önemli bir destek vermedi. Sömürgelerden metropol ülkeye ak-

tanılan ekonomik artık, gelişmiş ülkelerde işçi hareketinin önemli bir bölümünün yaşam düzeyinin yükseltilmesinde, bir işçi aristokrasisinin oluşturulmasında kullanıldı. Ulusal bağımsızlık mücadelesi içinde yer alan sömürge ülke işçi hareketi ile metropol ülkenin dış politikasını önemli ölçüde benimseyen bir işçi aristokrasisinin denetim ve güdümündeki işçi hareketi arasındaki çakar çelişkisi, uluslararası dayanışmanın önüne geçti.

c) Sovyetler Birliği Lenin'den sonraki dönemde kendi içine kapalı bir dış politika izledi. SBKP denetim ve güdümündeki Komintern, uluslararası hareketin ana görevi olarak Sovyetler Birliği'nin yaşatılmasını benimsedi (tek ülkede sosyalizm). Gelişmiş kapitalist ülkelerin yöneticileri, işçi hareketini örgütlemeye kendi önem vermedikleri sömürge ve yarı-sömürge ülkelere dönük bir Sovyet politikası da görmediklerinden, bu alanı boş bırakmakta tereddüt etmediler.

ç) 1930'ların ikinci yarısında IFTU'nun az gelişmiş ülkelere açılma çabası ise ekonomik zorunluluktan çok, işçi hareketinin uluslararası birliğine ideolojik olarak verilen önemden kaynaklıdır.

3- II. Dünya Savaşı öncesinde ABD'de işçi hareketinde Amerikan İşçi Federasyonu (AFL) önem kazandı. Düzene karşı örgütlenmeler (Dünya Endüstri İşçileri: IWW) hükümet tarafından büyük ölçüde tasfiye edildi. Avrupa işçi hareketinin mücadele deneyim ve geleneğinden yoksun, kısa dönemli ve kesimsel çıkarlarını uzun dönemli bütünsel çıkarlara üstün gören bir işçi hareketi gelişti. Amerikan İşçi Federasyonu, Amerikan Hükümeti'nin dış politikasının tutucu bir destekçisi oldu. Bu nedenle, I. Dünya Savaşı öncesinde IFTU içinde yer alan AFL, 1919 yılında Amsterdam Kongresi'ne katılmadı. ABD ekonomisi ve politikasına yön veren çevrelerin politikaları, Latin Amerika dışında sömürge ve yarı-sömürgelerle Avrupa'ya önem vermiyordu. ABD yönetici çevreleri dünya düzeyinde imparatorluk oluşturma çabalarına II. Dünya Savaşı sonrasında giriştiler. AFL ise bu politikanın dışına çıkmadı. 1927 yılında IFTU'ya üye oldu, ancak Avrupa işçi hareketinin köklü geleneği içinde ilk ve işbirlikçi ücret sendikacılığı etkili olmadı. Bunlar ve benzeri özellikleri nedeniyle, AFL de içine kapalı bir politika izledi. 1935 yılında AFL'den kopan sendikaların oluşturduğu ilerici eğilimli Endüstriyel Ö-

Dünyadan haberdar mıyız?... Bildiklerimiz ne ölçüde doğru?... Türkiye'yi etkileyen ilişkiler nelerdir?..

DÜNYADA NELER OLUYOR? 1983
Bu soruları yanıtlamak için çıkıyor...

DÜNYADA NELER OLUYOR? 1983
Geçtiğimiz yıllarda dünya ekonomisi ve politikasında meydana gelen tüm önemli olayları inceleyen ayrıntılı bir çalışma...

DÜNYADA NELER OLUYOR? 1983
83 uzmanın 163 devleti; 129 makale, 157 istatistik tablosu ve 40 harita ile araştırdığı güvenilir bir kaynak...

DÜNYADA NELER OLUYOR? 1983
DÜNYA İNSANLARI İÇİN ÇIKIYOR...

Genel Dağ.: Cemmay Ankara Dağ.: Adas İzmir Dağ.: Datic

gütler Kongresi (CIO) ise yeterince güçlü değildi.

4- Avrupa ve ABD'deki işçi hareketleri 1929 bunalımından önemli ölçüde etkilendi. Bunalım İtalya ve Almanya'da faşizmi iktidara getirdi. İtalyan işçi hareketi 1920'de güçlüydü. Ancak Mussolini iktidara geldiğinde 1922-1925 döneminde ezildi. Alman işçi hareketi, Avrupa geleneginin en güçlü ve köklü iki kanadından birini oluşturuyordu. Hitler'in 1933 yılında iktidara geçişini önleyemedi ve tüzel örgütleri yok edildi. Nazilerin Avusturya'yı işgali de işçi hareketini zayıflattı. Bu ülkelerdeki gerileme uluslararası işçi hareketinin de zaten kısıtlı olan gücünü daha da azalttı. Bunalımın diğer ülkelerde etkisi ise işçi hareketinin güçlenmesi doğrultusunda oldu. İspanya ve Fransa'da halk cepheleri iktidara geldi. ABD'de Roosevelt yönetimi 1935 yılında çıkardığı Wagner Yasası ile sendikal örgütlenmeyi güçlendirdi. Gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi hareketleri ya tümüyle ezildi, ya da uluslararası desteğe ya da dayanışmaya gerek duymadan güçlendi. Bu gelişim uluslararası işçi hareketini zayıflattı.

IV. II. DÜNYA SAVAŞI'NIN ETKİLERİ

II. Dünya Savaşı'nda ABD, Fransa, İngiltere ve Sovyetler Birliği demokراسi cephesini oluşturdu. Almanya ve İtalya'nın ilerici güçleri de bu cepheyi destekliyordu. Bu gelişmeler sendikal düzeye de yansdı.

1941 yılında İngiliz ve Sovyet sendikacıları ortak bir komite kurdular. İngiliz sendikacıları 1943 yılında IFTU'ya yaptıkları bir çağrıda tüm dünya ülkelerinden sendikacıların katılabileceği bir kongre düzenlenmesini istediler. Bu nitelikte bir kongre çalışmaları 1944 yılı Aralık ayında başladı. İngiliz, Amerikan ve Sovyet sendika temsilcilerinden oluşan bir komite bu görevi üstlendi. İlk kongre 1945 yılı Şubat ayında toplandı. 1945 yılı Eylül-Ekim aylarında yapılan yeni bir kongrede Uluslararası Sendikalar Federasyonu (IFTU) kendini feshetti ve Dünya Sendikalar Federasyonu oluşturuldu. Ancak ABD'deki iki sendikal merkezden CIO (Endüstriyel Örgütler Kongresi) Dünya Sendikalar Federasyonu'na katılırken, AFL (Amerikan İşçi Federasyonu) yeni örgütlenmenin dışında kaldı.

II. Dünya Savaşı'nın siyasal cepheleşmesi, Avrupa ülkelerinde genellikle sendikal bölünmenin sona erdirilerek tek sendikal merkez

oluşmasına yol açarken (İtalya'da CGIL, Fransa'da CGT), uluslararası düzeyde de birliği sağladı. Ancak Hıristiyan sendikalar hem ulusal düzeyde, hem uluslararası düzeyde bu birliğin dışında kaldılar.

V. II. DÜNYA SAVAŞI SONRASI GELİŞMELER VE ULUSLARARASI SENDİKA HAREKETİ

II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan bazı ekonomik ve siyasal gelişmeler, ulusal ve uluslararası işçi hareketini etkiledi.

A. Gelişmeler

1- ABD uluslararası düzeyde bir mücadeleye girdi. II. Dünya Savaşı'nda ekonomisi yıkılmamış ve hatta savaş öncesi bunalımdan kurtulmuş olarak çıkan ABD, Avrupa ülkelerine ekonomik yardıma ve gelişmiş kapitalist ülkeler grubunun önderliğine başladı. Sömürgeler sisteminin parçalanmasından da önemli bir pay kapmayı planladı. ABD işçi örgütleri de, ABD dış politikasındaki bu gelişime uygun politikalar oluşturdular. AFL geleneksel tutucu politikasını izlerken, CIO bir süre direndi. Ancak 1945-1950 dönemindeki bazı tasfiyelerden sonra, 1950 yılında yapılan bir toplantıda CIO Genel Mali Sekreteri Carey şunları söyleyebiliyordu: "Son harpte faşistlerle savaşta komünistlere katıldık. Bir başka harpte komünistlerle savaşmada faşistlere katılacağız." (Foner, P., American Labor and the Indo-China War, 1971, s.12)

2- Sovyetler Birliği, savaş öncüsünün içe kapalı politikasıyla tek sosyalist ülke olmaktan çıktı. Doğu Avrupa ülkeleri ve Çin'de komünist partilerinin önderliğinde ve bazı durumlarda Sovyet ordusunun desteğiyle yeni hükümetler oluştu. Güneydoğu Asya'da sömürgelerin ulusal kurtuluş mücadelelerinde komünist partileri önem kazandı. Sovyetler Birliği'nin kendi varlığını korumaya dönük dış politikası yerine, çeşitli ülkelerin iç dinamikleriyle birlikte Asya'yı ve Avrupa'yı sarsan ve yeni bölgelere atlama eğilimi ve gücü gösteren bir politika geliştirdi. Özellikle sömürge ve yarı-sömürge ülkeler, ABD-Sovyet mücadelesinin odak noktaları haline geldi.

Bu gelişmeler Soğuk Savaş'ı başlattı.

3- II. Dünya Savaşı'ndan sonra az gelişmiş ülkelerde köyden kente göç ve endüstrileşme süreci hızlandı. Yeterince mülksüzleşmemiş ol-

makla ve küçük üreticiliğin ekonomideki önemi sürmekle beraber, üreticilerin mutlak sayı ve toplam etkin işgücü içindeki oranları arttı. Bu gelişimde, az gelişmiş ülkelerde yabancı sermaye yatırımlarının artmasının önemli rolü oldu. Az gelişmiş ülkelerde sendikalaşabilecek ücretli kitlesi büyüdü, bu eğilim güçlendi.

4- II. Dünya Savaşı'ndan sonra sermayenin ulusötesi niteliği ön plana geçmeye başladı. Çokuluslu şirketler, merkezlerinin bulunduğu ülkeler dışında, gerek gelişmiş ülkelerde, gerek az gelişmiş ülkelerde yatırımlarını ve etkinliklerini artırdılar. Ağrılıkla yeni pazarlar elde etmeye dönük bir strateji izlediler. Sermayenin ve üretimin ulusötesi bir nitelik kazanması, ulaştırma ve iletişimdeki teknolojik gelişmelerle desteklendi. Ulusötesi şirketler, işçi hareketinin ulusötesi bir nitelikte örgütlenme gereğini somut olarak ortaya çıkardı. Ekonomik refahın ve büyümenin yaşandığı 1950'li ve 1960'lı yıllarda yaşanan bunalımla maliyetler önemli bir etmen oldu. Çokuluslu ulusötesi şirketler üreti-

Soğuk Savaş'la birlikte, ulusal ve uluslararası düzeylerde II. Dünya Savaşı'nın son yıllarında ve hemen sonrasında sağlanan birlik önemli ölçüde bozuldu.

mi bir ülkeden diğerine kaydırma-ya, 19. yüzyılın sonlarında işçi taşıyarak gerçekleştirdikleri grev kıncılığını, üretim birimini taşıyarak yapmaya başladılar. Maliyetlerin ön plana çıkması, az gelişmiş ülkelerde ithal ikameci endüstrileşmeden ihracata dönük üretim politikalarına geçilmesine neden oldu. Az gelişmiş ülkelerin ucuz işgücü ulusötesi şirketler için önem kazandı. Bütün bu ekonomik gelişmeler ise, işçi hareketinin uluslararası ve ulusötesi düzeylerdeki örgütlenmelerini gündeme getirdi.

Bu gelişmelerin 1970'lere kadar işçi hareketinin uluslararası düzeydeki örgütlenmesi üzerindeki etkilerine bakalım.

B. Uluslararası İşçi Hareketi

1- Soğuk Savaş'la birlikte, ulusal ve uluslararası düzeylerde II. Dünya Savaşı'nın son yıllarında ve hemen sonrasında sağlanan birlik önemli ölçüde bozuldu. Örneğin Fransa'da Genel Emek Konfederasyonu'nda

komünistlerin etkinlik kazanması üzerine ayrılanlar İşçi Gücü'nü (CGT-FO) kurdular. İtalya'da CGIL'dan ayrılanlar, ara örgütlenmelerden sonra CSIL'i örgütlediler. Bu gelişmeler Amerika İşçi Federasyonu'nun ve CIA'nın Avrupa işçi hareketinin bir kesimi üzerinde artan etkiyle güçlendi.

2- Uluslararası örgütlenme düzeyinde ise sonuç Dünya Sendikalar Federasyonu'nun parçalanması oldu. Amerika Birleşik Devletleri'nin Avrupa'ya yapacağı Marshall Yardımı Programı'nın desteklenip desteklenmemesi üzerine çıkan tartışmalar Soğuk Savaşı uluslararası işçi örgütlenmesine yansıtı. Amerikan sendikaları 1947 yılı Kasım ayında DSF Yürütme Kurulu'na başvurarak, Marshall Planı'nın uygulanmasında işçilerin de yer almasını sağlamak amacıyla, konunun gündeme getirilmesini istediler. DSF Yürütme Kurulu bu görüşe karşı olmakla beraber, Amerika Birleşik Devletleri'nden CIO'nun temsilcilerinin düşüncelerini açıklamasına izin verdi. İngiliz sendikacıları da Amerikalılardan sonra benzer görüşler savundular. DSF Yürütme Kurulu bu konuda bağlayıcı resmi bir karar almadan kaçınca, İngiliz sendikacılarının önderliğinde ve Hollanda, Belçika ve Lüksemburg sendikacılarının desteğiyle, 1948 yılında Avrupa Canlandırma Programı için Sendikalar Danışma Komitesi kuruldu. 18 ülkenin sendikacıları bu komiteye katıldı. Bu gelişmeler DSF içindeki gerginlikleri artırdı. 1949 yılı Ocak ayında Paris'te yapılan DSF Yürütme Kurulu özel toplantısında, İngiliz sendikacılar DSF'nin çalışmalarının bir yıl süreyle durdurulması biçiminde bir öneri getirdiler. İngiliz sendikacılarının önerisine Sovyet, Fransız (CGT), İtalyan (CGIL) ve Çin sendikacıları karşı çıktılar. Bunun üzerine İngiliz, Hollanda, ABD, İrlanda, Norveç, Yeni Zellanda, Danimarka, Belçika, Avusturya, İsveç ve İsviçre Sendikaları 1949 yılının Ocak-Haziran döneminde Dünya Sendikalar Federasyonu'ndan ayrıldı.

3- Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun kuruluş kongresi, 28 Kasım-7 Aralık 1949 günleri arasında Londra'da yapılan Hür Dünya Çalışma Konferansı'ndan hemen sonra toplandı. Konfederasyona 35 ülkeden 43 milyon işçiyi temsil eden örgütler katıldı.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) içinde Amerikan sendikacılığının belirleyici bir etkinliği oldu. ABD'nin Brük-

sel Büyükelçiliği Çalışma Ataşesi Eric Koher, ICFTU'nun 1951 yılında toplanan ikinci kongresindeki izlenimlerini şu şekilde belirtiyordu:

"ICFTU'nun ana etkinliği komünist totaliterliğe karşı kesintisiz bir kampanya olacağı benzermektedir. Bu mücadelede sendikal ve politik öğeleri ayırmak için hiçbir çaba gösterilmeyecektir. ICFTU şunu kavramaktadır ki, toplumsal, ekonomik ve politik öğeler, komünist diktatörlüğü bütünleşmiş bir birlik yapabilmek için içiçe geçmiştir. Salt sendikal alanda olsun ya da olmasın, bu bütünlüğün bütün parçalarına saldırmalıdır." (ABD Çalışma Bakanlığı, Monthly Labor Review, Eylül 1951, s.265)

4- Uluslararası işkolu federasyonları da Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile birlikte tavrı aldı. Bu örgütlerde de ABD sendikacılığının apolitik görünümü tutucu çizgisinin ve bu sendikacılık aracılığıyla CIA'nın etkinliği yerleştirildi. Philip Agee, CIA Günlüğü kitabında AFL Başkanı G. Meany, J. Lovestone, Irving Brown, Serafino Romualdi gibi kişilerin CIA adına çalıştıklarını ileri sürüyor. CIA'nın işçilere dönük çalışmasını anlatırken, uluslararası işkolu federasyonlarının durumunu da şöyle belirtiyor:

"Uluslararası meslek sekreterlikleri kanalıyla, CIA, iş ve işçi faaliyetlerini sürdürür. Uluslararası meslek sekreterliklerinin sistemi daha uzmanca ve çoğu kez de başarılı olduğundan CIA'nın amaçlarına bölgesel ve ulusal yapıda olan ICFTU'dan daha uygun düşer... Çoğu kere, uluslararası meslek sekreterliğine üye bir sendika Amerikan sendikası-ndan büyük yardım gördüğünden, sekreterlikteki CIA ajanları, uluslararası meslek sekreterliği içinde Amerika'yı temsil eden Amerikan işçi önderleridir." (P. Agee, CIA Günlüğü, C. 1, s. 98-99)

Agee, CIA'nın Uluslararası Kamu Hizmetleri İşçileri Federasyonu (PSI), Uluslararası Petrol ve Kimya İşçileri Federasyonu (IFPCW), Plan-tasyon, Tarım ve Bağlantılı İşler İşçileri Uluslararası Federasyonu (IFPAAW) gibi uluslararası örgütlerdeki çalışmalarını da anlatıyor. (Bu konuda bkz. Agee, a.g.e., s. 96-101, 146, 177-178, 184, 283, 312, 322-325, 406).

5- 1920 yılında kurulan Uluslararası Hristiyan Sendikaları Federasyonu, 1946 yılında yapılan kongresinde adını Uluslararası Hristiyan

Sendikaları Konfederasyonu olarak değiştirdi. Konfederasyon'da 1946-1968 döneminde sınıfların işbirliği ve anti-komünizm temelinde bir politika başat durumdaydı.

6- Bu dönemdeki önemli bir gelişme, gerek Dünya Sendikalar Federasyonu'nun, gerek Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun ve uluslararası işkolu federasyonlarının az gelişmiş ülkelerdeki sendikal hareketleri kendi denetim

denlerinden birini oluşturuyor:

"Bölgeler arasında önemli farklar olmasına karşın, bu bulgular tüm ülkelerde ortak olan bazı sorunları ortaya çıkardı. Bunlar, sendika hareketinin niceliksel ve yapısal zayıflığı, cehalet ve önder kadroların işçi hareketinden çıkmamış olması, yabancı denetim ve güdümden kurtulup siyasal ya da/ve ekonomik bağımsızlık kazanma arzusu, ilgili hükümetlerin

1960'larda Avrupa'da ekonomik büyümeye, Soğuk Savaş'ın bitmesine, Avrupa ülkelerinde toplumsal hareketliliğin artmasına ve ABD'nin dış politikasında Avrupa'da işçi hareketinin gücüyle oluşmuş toplumsal geleneklere uymayan saldırgan tavırlar gibi etmenlere bağlı olarak, ICFTU ve uluslararası işkolu federasyonları içinde Avrupa işçi hareketinin demokratik geleneğinin ağırlığı arttı.

ve güdümlerinde geliştirmeye çalışmaları oldu. ABD Çalışma Bakanlığı görevlilerinden M. Mead Smith 1951 yılında ICFTU'nun az gelişmiş ülkelerdeki politikalarına ilişkin olarak şunları yazıyordu:

"Dünya Sendikalar Federasyonu ve komünist olmayan sendikacılar ICFTU'nun etkinlik göstermeye başlamasından önce Asya'da bölgesel işçi örgütleri oluşturmak için girişimde bulunmuşlardı. Dünya Sendikalar Federasyonu 1949 Kasım'ında Peiping'de ve 1950 Eylül-Ekim'inde Seylan'da bölgesel konferanslar düzenledi ve Asya Bölgesel Bürosu'nun başına Avustralyalı bir sendikacıyı atadı... ICFTU komitesi 1950 Temmuz-Ağustos'unda Asya ve Uzak Doğu'da 11 ülkeyi ziyaret etti ve yeni enternasyonale katılmak ve ondan yardım almak konusunda her tarafta büyük bir heves olduğunu belirledi." (M.M. Smith, "Progress of the ICFTU in Underdeveloped Areas", ABD Çalışma Bakanlığı, Monthly Labor Review, Eylül 1951, s. 272)

M. Smith, Afrika için de şunları söylüyordu:

"ICFTU Afrika'da çabalara girişmeden önce bölgede tek etkinlik, Dünya Sendikalar Federasyonu'nun teşvikiyle Ekim 1950'de düzenlenen Batı Afrika konferansı idi." (a.g.e., s. 273)

M. Smith, az gelişmiş ülkelerdeki sendikacılığa ilişkin bazı saptamalar yapıyor. Bu saptamalar, ICFTU'nun bu bölgelere eğilmesinin önemli ne-

işçilere karşı ve paternalist politikaları, sendika hareketinin ekonomik amaçlardan çok siyasal amaçlarla ilgili olması, tarımın başatlığı ve büyük çoğunluğu niteliksiz olan işgücünün eksik-istihdamı ve son derece kötü yaşama ve çalışma koşulları idi. Bu koşullar işçi hareketini komünist sızma ve güdümler tehdidine açık kılıyordu." (a.g.e., s. 271)

Konfederasyon'un 1951 yılında yapılan kongresinde az gelişmiş ülkelere ilişkin çalışmalarda üç yılda harcanmak üzere 700 bin dolarlık bir fonun ayrılmasını E. Kocher şöyle değerlendiriyordu:

"Bölgesel örgütlenmeler az gelişmiş bölgelerde sadece demokratik sendikacılığın güçlendirilmesinin en etkin araçları olarak değil de, aynı zamanda totaliter komünizmle savaşta bir araç olarak düşünüldüğünden, bu programa uygun mali kaynağı aktarma konusunda her çabanın gösterilmesi için genel bir görüşbirliği vardı." (Kocher, a.g.e., s. 268)

Bu çabaların ve çeşitli diğer etmenlerin etkileri sonucunda az gelişmiş ülkelerde sendikacılık hızla gelişti ve bu örgütler kurulur kurulmaz ya da kurulduktan kısa bir süre sonra uluslararası sendikal örgütlenmelerden önemli yardımlar almaya başladılar. 1980 yılında ICFTU'nun 90 ülkede 126 üye örgütüne 70,3 milyon işçi üyeydi. Dünya Sendikalar Federasyonu'na 73 sendikal merkez bağlıydı. Bu örgütlerde 190 milyon işçi temsil ediliyordu. Uluslararası işkolu federasyonlarının

temsil ettiği üye sayısı ise 55-60 milyonu buldu. Bu işçilerin önemli bir bölümü az gelişmiş ülkelerdeydi. Ancak 1960'larda Avrupa'da ekonomik büyümeye, Soğuk Savaş'ın bitmesine, Avrupa ülkelerinde toplumsal hareketliliğin artmasına ve ABD'nin dış politikasında Avrupa'da işçi hareketinin gücüyle oluşmuş toplumsal geleneklere uymayan saldırgan tavırlar gibi etmenlere bağlı olarak, ICFTU ve uluslararası işkolu federasyonları içinde Avrupa işçi hareketinin geleneğinin ağırlığı arttı.

VI. SON 15 YILIN GELİŞMELERİ

A. Gelişmeler:

1960'lı yılların sonlarında ve 1970'li yıllarda gelişen bazı ekonomik, toplumsal ve siyasal olaylar, 1970'lerde uluslararası sendikal harekette güçlenme doğrultusunda etkiler yaptı. Bu gelişmelerin bazıları kanımca şöyle:

1- ABD'nin uluslararası düzeyde itibarı ve ekonomik gücü geriledi. Vietnam'a müdahalesi ve Vietnam'daki yenilgisi, ABD'nin yüceltilen gücüne olan inancın çöküşü oldu. Vietnam'daki uygulamaları da uluslararası düzeyde tüm ilerici çevrelerin tepkisini çekti. Özellikle Avrupa'da milyonlarca insanın gözünde ABD'nin itibarı çok düştü. Ayrıca 1971 yılında doların altına çevrilebilirliğinin tek tarafı olarak sona erdirilmesi, gelişmiş kapitalist dünyada ABD'nin önder rolünün önemli bir darbe yediğinin göstergesiydi ve aynı zamanda da bu süreci hızlandıran bir etmen oldu. Amerikan İşçi Federasyonu Endüstriyel Örgütler Kongresi'nin (AFL-CIO) 1969 yılında ICFTU'dan ayrılması, bu gelişmelerin uluslararası işçi hareketi üzerindeki sonuçlarıyla bağlantılıdır.

2- 1968 yılında Avrupa gençlik hareketleriyle sarsıldı. 1950'li ve 1960'lı yılların sakin toplumsal ortamı yeni yaklaşımlarla olağanüstü biçimde hareketlendi. Bu hareketlenme, tabandaki işçilerin davranışlarını da etkiledi.

3- Sovyetler Birliği'nin Çekoslovakya'ya müdahalesinden sonra Avrupa komünist partileri içinde SBKP'nin uluslararası hareket içinde o güne kadar sürdürdüğü role ilişkin soru ve tartışmalar yoğunlaştı. İdeolojik düzeyde yeni tartışmalar ve arayışlar yaygınlaştı. İtalya ve İspanya'da komünist partilerinde Avrupa komünizmi başat duruma geçti. 1976 yılında Doğu Berlin'de

toplana n Zirve Konferansı'nda ortak belgede proletarya diktatörlüğü ve SBKP'nin ayrıcalıklı yeri yer almadı. Komünist partileri sosyalist ve demokrat partilerle anti-tekelci çizgide bağlaşıklıklara girmeye başladı. Bu gelişmeler, komünist partileri ve onlarla yakın ilişki içinde olan sendikaları tecrit etme politikası izleyen ABD dış politikası ve AFL-CIO'nun çabalarını boşa çıkardı. Diğer değişkenlerin de yardımıyla, Amerikan sendikacılığı giderek tecrit edildi ve Avrupa işçi hareketinin demokrat ve ilerici geleneği uluslararası işçi hareketinde ön plana geçti.

4- Sermayenin ulusötesi nitelik kazanmasında hızlanan bir süreç yaşandı. Ayrıca 1960'ların son yıllarından başlayarak az gelişmiş ülkelerde ucuz işgücü kaynağı olarak önem kazandı. İhracata dönük endüstrileşme ve serbest üretim bölgeleri yaygınlaştı. Bu gelişim ekonomik bunalımla birlikte hızlandı. Sermayenin ulusötesi niteliğinin ağır basması, işçi hareketinde uluslararası örgütlenme ve dayanışmaya ve hatta ulusötesi örgütlenmelere duyulan gereksinimi artırdı.

5- Ekonomik bunalım ücretlilerin gerçek gelirlerini düşürdü, işsizliği artırdı. Bu gelişme, işçi hareketinden siyasal destek bekleyen çeşitli siyasal çizgilerin (sosyal demokrat, demokratik sosyalist, ko-

önce az gelişmiş ülkelerde başladı. ICFTU'nun 17-25 Ekim 1975 günleri Meksika'da toplanan 11. Dünya Kongresi'ne sunulan raporlardan biri, İnsan Hakları ve Sendikal Haklar başlığını taşıyordu. Raporunda İspanya, Portekiz, Şili ve Güney Afrika'nın durumu inceleniyor ve bu konulardaki uluslararası belgelere uyulması isteniyordu. Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'nun 1981 yılı Ekim ayında yayımladığı İnsan Hakları ve Sendikal Haklar İçin Mücadele raporunda ise 24 ülkede temel haklar konusunda geriye gidildiği belgeleniyor. Federasyon genel sekreteri Herman Rebhan bu yayında yer alan "Sendikalara Yönelik Saldırı" yazısının sonunda şunları söylüyor:

"Ortak noktalardan biri de sendikalara yönelik saldırının temposundaki artıştır.

"Bu saldırılar çeşitli biçimler alıyor. Saldırı, yasaları değiştirerek ya da yeni yasalar koyarak olabilir. Saldırı, sendikaların işyerlerindeki yetki almalarını önleyecek danışmanlar kiralayarak olabilir. Saldırı, işyerinde sağlığa ve toplumsal güvenliğe ilişkin hükümleri zayıflatarak olabilir. Saldırı, doğrudan baskıyla ve sendikaların, yöneticilerinin elinden devralınmasıyla olabilir; tutuklamalarla, hapis cezalarıyla, öldürmeyle olabilir.

Gelişmelerin ilk sonucu, kapitalizmin sendikalara karşı sistemli bir saldırısı oldu. Bu saldırı önce az gelişmiş ülkelerde başladı. Gelişmelerin ikinci düzeydeki sonucu, ulusal sendikal çerçevede geçmişte birbirinin karşısı olan sendikaların işbirliğine girmesi ya da çeşitli biçimlerde birleşmesiydi. Ulusal düzeyde sendikal merkezler arasında gelişen işbirliği, dayanışma ve birleşme eğilimleri, uluslararası düzeyde de sürüyor.

münist vb.) ortak programlar oluşturabilmelerini sağladı. Ekonomik dalgalanmanın refah evresinde işçi hareketinin kısa ve uzun dönemli ve kısmi ve bütünsel çıkarları ayrı siyasal partilerce savunulurken, bunalım dönemlerinde bu programların önemli ölçüde çakışması, ulusal ve uluslararası düzeylerde işçi hareketinin birliği doğrultusunda önemli ve güçlü bir eğilim yarattı.

B. Gelişmelerin Sonuçları:

1- Bu gelişmelerin ilk sonucu, kapitalizmin sendikalara karşı sistemli bir saldırısı oldu. Bu saldırı

"Bu, görünüşte bağlantısız ve farklı saldırı biçimlerinin ortak bir özelliği, her ülkede bu işten işverenlerin yararlanmasıdır. Ve çokuluslu şirketlerin rollerini gözönünde bulundursak, çok sık karşılaştığımız gerçek, farklı ülkelerde aynı işverenle karşılaşmamızdır.

"Sendikal haklara karşı dünya çapındaki bu saldırıya tüm olanaklarımızla karşı koymalıyız.

"Sendikalara yönelen bu saldırı bu on yılın en büyük meydan okumalarından biridir.

"Bu meydan okumaya birlik içinde karşı koyacağız.

"Gelecekteki toplumsal adaletin yolunu böylece hazırlayacağız." (IMF, The Struggle for Human and Trade Union Rights, s. 7-8)

Gelişimler, işçi hareketinin sosyal-demokrat, demokratik-sosyalist ve komünist partileri ile olan bağlarını güçlendiriyor, Amerikan sendikacılığının görünüşteki apolitik özdeki tutucu tavrının izlerini uluslararası sendikal hareketten siliyor.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile bağlantılı İnşaat ve Ağaç İşçileri Uluslararası Federasyonu da 1981 yılının baharında şu saptamayı yapıyordu:

"Sendikalar bugün insanı şaşırta n bir anilikte ortaya çıkan yeni bir durumla karşı karşıya; her taraftan yönelen ve giderek daha karmaşık yöntemler kullanan saldırılara maruzlar. Geçmişte sendikalara karşı olumlu bir tavır içinde olan hükümetler ve yetkililer, bugün en azından daha ihtiyatlılar. Sendika etkinlikleri sık sık etkileri azaltmayı amaçlayan keskin eleştirilerle karşı karşıya." (IFBWW, Building and Wood, 2/1981, s. 4.)

Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu ise ABD'deki duruma ilişkin olarak 1982 yılında işçilere ve sendikaya karşı bir tavır takınan bir şirketten hareketle şunları yazıyor:

"Şirketin tavrındaki değişikliğin nedeni, Beyaz Saray'dan yayınlan sendikalara karşı olumsuz yaklaşım ile Amerikan işverenleri arasında 'sendikaları kovma' taktiklerinin artması olarak belirlenebilir." (IMF News, 13/82, s. 2)

ABD'deki bu olaylar beklenmedik bir gelişim değil. ABD'de işverenlerin en önemli örgütlenmelerinden biri olan 12 bin üyeli Ulusal İmalatçılar Birliği 1977 yılında "Sendikalardan Temizlenmiş Bir Çevre İçin Konsey"i kurdu. ABD sendikacıları bile bu örgütlenmenin "örgütlü sendika hareketini yoketme çabası" olduğunu ileri sürüyorlardı. (ABD Çalışma Bakanlığı,

Country Labor Profiles, USA., 1980, s. 5)

Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'nun 1982 yılı sonlarında toplanan Asya Bölgesel Konferansı'nda da şu saptama yapıyordu:

"Sendikal hakların ve eylem özgürlüğünün kısıtlanması doğrultusunda genel bir eğilim var. Bu eğilime karşı ulusal düzeyde mücadele etmekle kalmamalı, Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu önderliğinde uluslararası dayanışma eylemleri aracılığıyla da karşı konulmalıdır." (IMF News, 1/83, s. 5)

11-12 Ocak 1983 günleri Cenevre'de toplanan Uluslararası İşkolu Federasyonu Genel Konferansı'nda da "dünyanın birçok yerinde sendikal harekete yönelen saldırılar ve işçilere karşı kampanyalar" tartışıldı ve protesto edildi. (PTTI News Şubat 1983, s. 6)

Özetle, kapitalizmin sendikalara tahammül edemez duruma düşmesi, uluslararası dayanışma zorunluluğunu ve eğilimini artırdı.

2- Bu gelişmelerin ikinci düzeydeki sonucu, ulusal sendikal çerçevede geçmişte birbirinin karşısı olan sendikaların işbirliğine girmesi ya da çeşitli biçimlerde birleşmesiydi.

İtalya'da İtalyan Komünist Partisi'nin yönlendirdiği 4 milyon üyeli CGIL, Hıristiyan Demokrat Partisi'nin yönlendirdiği 2 milyon üyeli CISL ve Sosyal Demokratlarla Sosyalistlerin yönlendirdiği 1 milyon üyeli UIL 1972 yılında federatif bir birlik oluşturdular. Bu örgütlerin devletle ve işverenlerin ulusal örgütü ile ilişkilerini bu federatif yapı yönlendiriyor.

Hollanda'da 20. yüzyılın başından beri birbiriyle mücadele eden sosyalist Hollanda Sendika Federasyonu (NVV) ile Katolik Sendika Federasyonu (NKV) 1976 yılında Hollanda Sendika Hareketi Federasyonu (FNV) adı altında birleşti.

Japonya'da görülen ilginç bir uygulama da, metal işleme işkolunda farklı ulusal merkezlere bağlı sendikaların, büyük şirketlere karşı ortak örgütler oluşturmaları. Japonya Sosyalist Partisi'nin yönlendirdiği Soh-yo (Japonya Sendikaları Genel Konseyi) ile Devrimci Demokratik Sosyalist Parti'yi destekleyen Domei'ye (Japon İşçi Konfederasyonu) bağlı ve bağımsız 13 sendika, 1,9 milyon üyeleriyle Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu Japon

Konseyi'ni oluşturdular. Toplu sözleşme görüşmelerinde işverenin karşısına birlikte çıkıyorlar.

3- Ulusal düzeyde sendikal merkezler arasında gelişen işbirliği, dayanışma ve birleşme eğilimleri, uluslararası düzeyde de sürüyor. Uluslararası düzeyde bir taraftan az gelişmiş ülkelerin işçi hareketi somut adımlarla desteklenirken, Avrupa'da Avrupa devletinin oluşma sürecine paralel olarak, ulusötesi Avrupa sendikaları geliştirme girişimleri önem kazanıyor. Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'nun 1981 yılı sonunda ilk kez Afrika'da yapılan yürütme komitesi toplantısında şu karar alınıyordu:

"Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'nun Afrika'daki üyelerine yapılan yardım artırılabilecek ve Federasyon tüm kıtada sendikal örgütlülük düzeyinin yükseltilmesine çalışacak." (IMF News, 14/8, s. 1)

Avrupa'da bu gelişimler 1973 yılında Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nu doğurdu. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC), ulusal merkezlerin etkinliklerini koordine etme ve ulusötesi bir sendikal örgütlenme gerçekleştirme çabası içinde. Kapsamı ülke sınırlarını aşan toplu sözleşmelerin yapılması da amaçlardan biri.

4- Bu gelişimler, işçi hareketinin sosyal-demokrat, demokratik-sosyalist ve komünist partileri ile olan bağlarını güçlendiriyor, Amerikan sendikacılığının görünüşteki apolitik, özdeki tutucu tavırını izlerini uluslararası sendikal hareketten siliyor. Geçmişte tüm eylemleri anti-komünizm hedefine dayanan örgütlenmeler, bugün yetkili organlarının kararıyla Fransız, İspanyol ve Yunan seçimlerinde yönetime geçmeleri kutluyor, tutucu hükümetlere karşı açık tavrı alıyor, politikayla içiçe geçiyor. Örneğin Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu Yürütme

Uluslararası sendikal hareketin bir haberleşme organı olmaktan ulusötesi bir sendikal merkeze geçiş sürecini yaşıyoruz. Bu, insanların iradelerini aşan ekonomik-teknolojik bir temelde gelişiyor. Bu hareket içinde işçi hareketinin özellikle son iki yüz yılının deneyim birikimi değerlendiriliyor ve derinleştiriliyor, Amerikan sendikacılığının geçici etkileri siliniyor. Ulusal düzeyde işçi merkezleri arasında görülen işbirliği ve bütünleşme eğiliminin, nitelik değiştirme süreci içindeki uluslararası örgütlenmeler düzeyinde de olmasının önündeki engeller giderek yok oluyor.

Otomobil işçilerinin sendikalarının 1982 yılında yapılan bir toplantısında da şu karar alınmıştı:

"Sendika özgürlüğü, örgütlenme, pazarlık etme ve grev hakları birbirinden ayrılmaz. Bu konularda değişik ülkeler ve değişik şirketler için ayrı standartlar olamaz." (IMF News, 8/1982, s.10)

Bu genel kararlar çeşitli dayanışma eylemleriyle somutlaştı. Örneğin merkezi İsveç'te bulunan Electrolux Şirketinin Kolombiya'daki yatırımında 1982 yılında işveren, işçilerin üye olduğu sendikayı tanımadı. İsveç'te Electrolux Şirketinin merkezinde çalışan işçilerin üye olduğu sendika, kitle iletişim araçları aracılığıyla şirketi teşhir etti ve şirketin yıllık hissedarlar toplantısında konuyu gündeme getirdi. Sonunda Kolombiya'daki sendika işverence tanıdı. (IMF News, 13/83, s. 3)

Komitesi 1982 yılı sonunda yapılan toplantısında şu açıklamayı yapıyordu:

"Eğer dünya bugünkü ekonomik bunalımdan çıkarılıp kurtarılabilecekse, metal işçileri sendikalarının politik süreci giderek artan bir şekilde girmeleri gerekiyor. İşçiden yana hükümetlerin seçilmesi ve istihdam yaratıcı ulusal ve uluslararası politikaların kabul edilmesi ancak sendikaların demokratik solcu siyasal partilerle çalışmaya hazır olmalarıyla sağlanabilir." (IMF News, 18/82, s.1)

ICFTU'da ve uluslararası işkolu federasyonlarında Avrupa işçi hareketinin demokratik geleneğinin ve Üçüncü Dünya Ülkeleri hareketinin başat olması, Amerikan sendikacılığına büyük darbe indirdi. AFL-CIO 1982 yılı başında ICFTU'ya yeniden üye olurken, AFL'nin 1930'lar da IFTU içindeki durumuna benzer

bir durumu kabullenmek zorunda kaldı.

5- Hıristiyan sendikacılık sınıflararası işbirliği ve anti-komünizm temelinde doğmuş ve gelişmişti. II. Dünya Savaşı sonrasında Uluslararası Hıristiyan Sendikalar Konfederasyonu bu tavrını uzunca bir süre sürdürdü. Ancak 1968 yılında yapılan 16. Kongresinde adını Dünya Emek Konfederasyonu olarak değiştirdi. Bu kongrede benimsenen İlkeler Bildirgesi ile örgüt tüm işçilere açıldı.

İlkeler Bildirgesi'nde, Örgütün, bir işletmenin "mülkiyetinin, yönetiminin ve kârlarının, yalnızca sermaye ile katkıda bulunanların ya da onların temsilcilerinin ellerine bırakılmasını kabul edemeyeceği" açıklanıyor. Sendikacılığın devletten, hükümetten, siyasal partiden ve işverenlerden bağımsız kalması, sendikalarda örgütlenme özgürlüğünün kısıtsız uygulanması, demokrasinin yaşamın tüm alanlarında geliştirilmesi isteniyor. Bütün bu ilkeler, insanın ana amaç olarak alındığı bir toplumsal düzenin kurulmasına hizmet edeceği belirtiliyor.

Dünya Emek Konfederasyonu'nun 1973 yılında yapılan 18. kongresinde de demokrasinin geliştirilmesi doğrultusunda yeni kararlar alındı. 1981 yılında yapılan 20. kongrede ise konulan hedefler, (1) insan haklarının ve örgütlenme haklarının gerçekten kullanılabilmesi ve demokratik özgürlüklerin yaygınlaşması, (2) kapsamlı ve katılımcı bir demokrasiye giden yol için özyönetime geçilmesi, (3) üretim araçlarının kolektifleştirilmesi ve ademi-merkeziyetçi planlamanın uygulanması, (4) işçi hareketinin yaşamın tüm alanlarına etkin biçimde katılması idi.

Hıristiyan sendikacılık hareketi, anti-komünizmden özyönetime geldi.

SONUÇ

Uluslararası sendikal hareketin bir haberleşme organı olmaktan ulusötesi bir sendikal merkeze geçiş sürecini yaşıyoruz. Bu, insanların iradelerini aşan ekonomik-teknolojik bir temelde geliyor. Bu hareket içinde işçi hareketinin özellikle son iki yüz yılının deneyim birikimi değerlendiriliyor ve derinleştiriliyor, Amerikan sendikacılığının geçici etkileri siliniyor. Ulusal düzeyde işçi merkezleri arasında görülen işbirliği ve bütünleşme eğiliminin, nitelik değiştirme süreci içindeki uluslar-

arası örgütlenmeler düzeyinde de olmasının önündeki engellerin giderek yokolduğu inancındayım. ICFTU ve Dünya Emek Konfederasyonu'nun bağımsız işçi hareketini temsil etme, demokrasi ve tartışma özgürlüğü ilkelerinin ötesindeki bir temelde işbirliği ve bütünleşmesinin, dünyada barışın ve dostluğun yerleşmesine büyük katkılarda bulunacağından eminim. Bu gelişimin maddesel önkoşullarının da hazır olduğuna inanıyorum. Bu bütünleşmenin Dünya Sendikalar Federasyonu'nu

da kapsayacak biçimde gelişmesinin önündeki tek engelin de Polonya'daki Dayanışma Sendikası konusunda ortaya çıkan önemli ayrılık olduğunu sanıyorum. ICFTU'nun 1983 Haziran'ında toplanacak 13. Dünya Kongresi'nde gündemin üç maddesi (1) istihdam ve yoksulluğa son, (2) sendikal haklar ve (3) barış, güvenlik ve silahsızlanma. 1949'un anti-komünistlerinin bugün vardıkları nokta uluslararası sendikal hareketin birliğinin sağlanması konusunda umutlanmak için yeterli değil mi?

HÜRRİYET BİLDİRGELERİ

MAGNA CHARTA'DAN
AVRUPA İNSAN HAKLARI
SÖZLEŞMESİNE
(Derleme)

İKTİSAT POLİTİKALARI VE BÖLÜŞÜM SORUNLARI

POLİTİK İKTİSAT YAZILARI
(1969-81)

Korkut Boratav

DAHA SESİMİZİ DUYURMADIK

avrupa'da türk işçi çocukları

Gündüz Vassaf

ULUSLARARASI YENİ İŞ BÖLÜMÜ VE SERBEST BÖLGELER

Frobel/Heinrichs/Kreye

TÜRKİYE'DE SERBEST BÖLGE
GİRİŞİMLERİ 1923-1982
M. Sonmez

FRIEDMAN MODELİ KISKACINDA ŞİLİ

calderon/ensignia/rivera

TÜRKİYE EKONOMİSİNDE

BUNALIM

M. Sonmez

Portekiz, İspanya ve Yunanistan'da GEÇİŞ SÜRECİ

Nicos Poulantzas

berlin - bağdat

ALMAN EMPERYALİZMİNİN TÜRKİYE'YE GİRİŞİ

Lothar Rathmann

AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE İHRACATA YÖNELİK SANAYİLEŞME

Taner Berksoy

Genel Dağıtım - Cemmay
Ankara Dağıtım Atlas
İzmir Dağıtım Şentürk